

Hoe ziet een les Samen Lezen eruit?

FASE 1: VOOR HET LEZEN

- ⇒ **Welke strategie gebruik je?**
Verkennen.
- ⇒ **Wat is het doel? (Wat heb ik eraan?)**
Je begrijpt een tekst beter als je vooraf bedenkt waar de tekst over gaat, wat je al over het onderwerp weet en wat je nog wilt leren.
- ⇒ **Hoe lang duurt het?**
Ongeveer 5 minuten.

FASE 2: TIJDENS HET LEZEN, NA ELKE ALINEA

- ⇒ **Welke strategieën gebruik je?**
Na iedere alinea gebruik je twee strategieën: eerst Begrijp wat je leest, daarna Samenvatting van één zin.
- ⇒ **Wat is het doel? (Wat heb ik eraan?)**
Je leert strategieën aan om preciezer te lezen en de belangrijkste informatie samen te vatten. Zo onthoud je de informatie beter.
- ⇒ **Hoe lang duurt het?**
Niet meer dan 10 minuten per alinea.

FASE 3: NA HET LEZEN

- ⇒ **Welke strategie gebruik je?**
Trek je conclusies.
- ⇒ **Wat is het doel? (Wat heb ik eraan?)**
Je onthoudt een tekst beter als je de belangrijkste punten eruit haalt en de informatie in een breder perspectief plaatst.
- ⇒ **Hoe lang duurt het?**
Ongeveer 10 minuten.

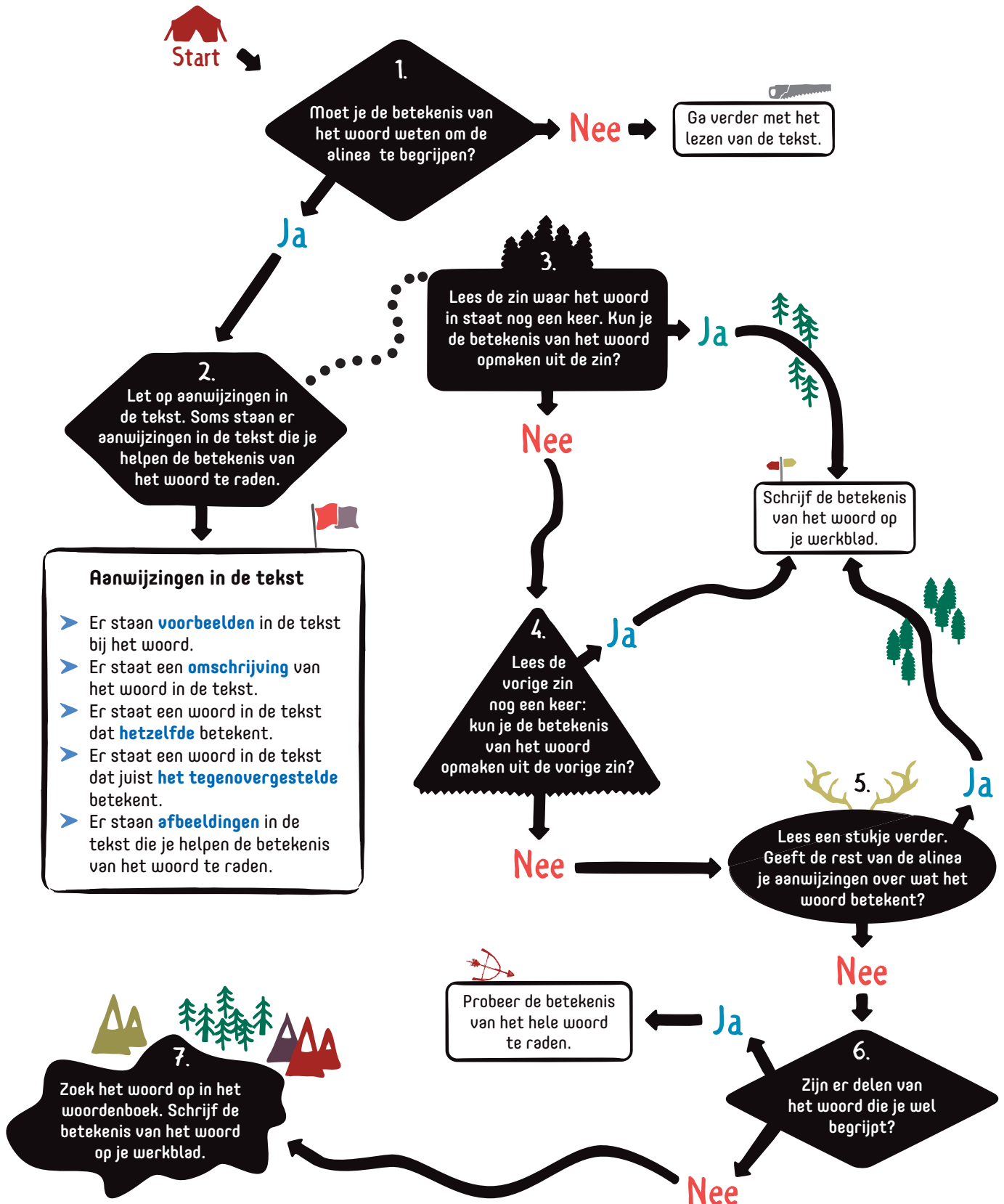

Hulpstrategieën

IK BEGRIJP EEN WOORD NIET

Beantwoord de volgende vragen:

Hulpstrategieën

IK BEGRIJP ÉÉN ZIN OF MEERDERE ZINNEN NIET

Volg de onderstaande aanwijzingen op.

Ga terug in de tekst tot waar je het nog wel begreep, en lees dan opnieuw.

Lees langzamer en preciezer.

Probeer een plaatje in je hoofd te maken bij wat je leest: probeer het voor je te zien in beelden (visualiseren).

Let op signaalwoorden (zie kaart Signaalwoorden) in de zin of zinnen. Ga na welk verband de signaalwoorden aangeven. Dit kan je helpen de zin(nen) beter te begrijpen.

Let op verwijswaarden in de tekst (zie kaart Verwijswaarden). Onderstreep de verwijswaarden. Ga na waar deze waarden naar verwijzen. Dit kan je helpen de zin(nen) beter te begrijpen.

Helpen deze tips niet?
Vraag dan je docent om hulp.

Signaalwoorden

"Ik ga vandaag met de bus naar school, omdat mijn fiets kapot is."

In deze zin is het woord omdat een signaalwoord. Het geeft een verband aan in de zin, namelijk een oorzaak-gevolg verband (oorzaak: fiets is kapot, gevolg: ik ga met de bus naar school).

Wat zijn signaalwoorden?

Signaalwoorden geven verbanden aan tussen tekstdelen, bijvoorbeeld een verband tussen twee zinnen of twee alinea's. Als je weet welke verbanden er zijn tussen tekstdelen, kun je een tekst makkelijker begrijpen. Daarom is het verstandig om bij het lezen van teksten op signaalwoorden te letten.

Hieronder vind je voorbeelden van veelvoorkomende soorten verbanden in teksten. Bij elk verband zie je een voorbeeldzin. De signaalwoorden in de voorbeeldzinnen zijn onderstreept.

Op de volgende kaarten vind je een lijst van signaalwoorden (op alfabet). In deze lijst kun je signaalwoorden opzoeken om te kijken welk verband het woord aangeeft. Alleen de belangrijkste signaalwoorden staan in de lijst. Misschien kom je in je schoolboeken nog wel andere signaalwoorden tegen.

Verbanden

Voorbeelden

Oorzaak-gevolg (reden)

> Vanwege het tekort aan voedsel, lijden sommige mensen honger.

Probleem-oplossing

> De treinen tussen Rotterdam en Utrecht zitten vaak vol. Daarom worden er extra treinen ingezet.

Tegenstelling (vergelijking)

> New York is een veel grotere stad dan Amsterdam.

Overeenkomst (vergelijking)

> Youssef besteedt precies evenveel tijd aan zijn huiswerk als zijn broer.

Onderwerp- toelichting

> De leeuw is een carnivoor. Dat wil zeggen dat hij alleen vlees eet.

Onderwerp-voorbeeld

> Meryam houdt van veel soorten muziek, namelijk hiphop, R&B en rock.

Onderwerp-opsomming

> Er zijn veel markten in Amsterdam: de Noordermarkt, de Albert Cuypmarkt, de Ten Katemarkt, enzovoorts.

Volgorde in tijd

> In een schooljaar zijn meerdere vakanties. Eerst is er de herfstvakantie, daarna komt de kerstvakantie. Eind februari is de voorjaarsvakantie, in mei de meivakantie en ten slotte is het weer zomervakantie.

Doel-middel

> Door middel van een röntgenfoto kun je zien of je arm gebroken is.

Voorwaarde

> Als het in de zomer mooi weer is, gaan veel mensen naar het strand.

A-D

Signaalwoord Verband

Aan de ene kant... aan de andere kant	tegenstelling (vergelijking)
Aangenomen dat	voorwaarde
Al	tegenstelling (vergelijking)
Al	volgorde in tijd
Alhoewel	tegenstelling (vergelijking)
Alleen	voorwaarde
Als (indien)	voorwaarde
Als (wanneer)	volgorde in tijd
Als gevolg van	oorzaak-gevolg (reden)
Alsof	overeenkomst (vergelijking)
Alvast	volgorde in tijd
Alvorens	volgorde in tijd
Behalve	tegenstelling (vergelijking)
Behalve (wanneer)	voorwaarde
Bijgevolg	oorzaak-gevolg (reden)
Bijvoorbeeld	onderwerp-voorbeeld
Binnenkort	volgorde in tijd
Bovendien	onderwerp-opsomming
Daar is tegenin te brengen	tegenstelling (vergelijking)
Daar komt nog bij dat	onderwerp-opsomming
Daar staat tegenover dat	tegenstelling (vergelijking)
Daardoor	probleem-oplossing
Daardoor	oorzaak-gevolg (reden)
Daarentegen	tegenstelling (vergelijking)
Daarmee	doel-middel
Daarna	volgorde in tijd
Daarnaast	onderwerp-opsomming
Daarom	oorzaak-gevolg (reden)
Daartoe	doel-middel
Daarvoor	volgorde in tijd
Dan	volgorde in tijd
Dankzij	oorzaak-gevolg (reden)
Dat houdt in	onderwerp-toelichting
Dat is het geval bij	onderwerp-voorbeeld
Dat komt voor bij	onderwerp-voorbeeld
Dat leidt tot	oorzaak-gevolg (reden)
Dat wil zeggen	onderwerp-toelichting
Dat zorgt voor	oorzaak-gevolg (reden)
Denk hierbij aan	onderwerp-toelichting
Desalniettemin	tegenstelling (vergelijking)
Desondanks	tegenstelling (vergelijking)
Destijds	volgorde in tijd
Dezelfde als	overeenkomst (vergelijking)
Dientengevolge	oorzaak-gevolg (reden)

D-K

Signaalwoord Verband

Dit is /dat is	onderwerp-toelichting
Door	oorzaak-gevolg (reden)
Door	probleem-oplossing
Door middel van	doel-middel
Doordat	oorzaak-gevolg (reden)
Dusver	volgorde in tijd
Echter	tegenstelling (vergelijking)
Een bevredigend antwoord	probleem-oplossing
Eenzelfde als	overeenkomst (vergelijking)
Eerst	volgorde in tijd
Eigenschappen van	onderwerp-toelichting
En	onderwerp-opsomming
Enerzijds...anderzijds	tegenstelling (vergelijking)
Enzovoorts	onderwerp-opsomming
Ertegen	tegenstelling (vergelijking)
Evenals	overeenkomst (vergelijking)
Eveneens	overeenkomst (vergelijking)
Evenveel	overeenkomst (vergelijking)
Evenzo	overeenkomst (vergelijking)
Gedurende	volgorde in tijd
Geleden (een paar jaar geleden, een tijd geleden)	volgorde in tijd
Gezien	oorzaak-gevolg (reden)
Herleiden	oorzaak-gevolg (reden)
Het doel van	doel-middel
Het gevolg van	oorzaak-gevolg (reden)
Hetzelfde	overeenkomst (vergelijking)
Hetzelfde is het geval	overeenkomst (vergelijking)
Hierdoor	probleem-oplossing
Hierdoor	oorzaak-gevolg (reden)
Hiernaaft	onderwerp-opsomming
Hiertegenover	tegenstelling (vergelijking)
Hoewel	tegenstelling (vergelijking)
Idem	overeenkomst (vergelijking)
In de eerste (tweede, derde) plaats	onderwerp-opsomming
In het bijzonder	onderwerp-voorbeeld
In het geval dat	voorwaarde
In tegenstelling tot	tegenstelling (vergelijking)
In vergelijking met	overeenkomst (vergelijking)
Indien	voorwaarde
Integendeel	tegenstelling (vergelijking)
Intussen	volgorde in tijd
Karakteristiek is	onderwerp-toelichting
Kenmerken van	onderwerp-toelichting

K-T

Signaalwoord Verband

Komt voort uit (voortkomen)	oorzaak-gevolg (reden)
Kwestie	probleem-oplossing
Later	volgorde in tijd
Maar	tegenstelling (vergelijking)
Maatregel	probleem-oplossing
Met behulp van	doel-middel
Met de bedoeling om	doel-middel
Met name	onderwerp-voorbeeld
Meteen als	volgorde in tijd
Mits	voorwaarde
Na	volgorde in tijd
Naar aanleiding van	oorzaak-gevolg (reden)
Naarmate	voorwaarde
Naarmate	volgorde in tijd
Nadat	volgorde in tijd
Namelijk	onderwerp-voorbeeld
Net als	overeenkomst (vergelijking)
Net zo	overeenkomst (vergelijking)
Niet alleen... maar ook	onderwerp-opsomming
Niet iedereen	tegenstelling (vergelijking)
Niettemin	tegenstelling (vergelijking)
Nog	onderwerp-opsomming
Oftewel	onderwerp-toelichting
Om	oorzaak-gevolg (reden)
Om te beginnen	volgorde in tijd
Omdat	oorzaak-gevolg (reden)
Ondanks (dat)	tegenstelling (vergelijking)
Onder andere	overeenkomst (vergelijking)
Onder andere (o.a.)	onderwerp-voorbeeld
Ook	overeenkomst (vergelijking)
Oorzaak	oorzaak-gevolg (reden)
Op dezelfde wijze	overeenkomst (vergelijking)
Op een gegeven moment	volgorde in tijd
Op soortgelijke wijze	overeenkomst (vergelijking)
Op voorwaarde dat	voorwaarde
Opdat	doel-middel
Oplossing	probleem-oplossing
Overigens	onderwerp-opsomming
Plots	volgorde in tijd
Plotseling	volgorde in tijd
Probleem	probleem-oplossing
Reden(en) daarvoor	oorzaak-gevolg (reden)
Reeds	volgorde in tijd
Specifiek	onderwerp-voorbeeld
Te danken aan	oorzaak-gevolg (reden)
Te wijten aan	oorzaak-gevolg (reden)

T-Z

Signaalwoord Verband

Ten eerste... ten tweede	onderwerp-opsomming
Ten gevolge van	oorzaak-gevolg (reden)
Teneinde	doel-middel
Ten slotte	volgorde in tijd
Tenzij	voorwaarde
Ter illustratie	onderwerp-voorbeeld
Ter verduidelijking	onderwerp-toelichting
Terwijl	volgorde in tijd
Tevens	onderwerp-opsomming
Tevens	overeenkomst (vergelijking)
Tijdens	volgorde in tijd
Toch	tegenstelling (vergelijking)
Toen	volgorde in tijd
Tot en met	volgorde in tijd
Tot slot	volgorde in tijd
Totdat	volgorde in tijd
Uiteindelijk	volgorde in tijd
Van tevoren	volgorde in tijd
Vanaf	volgorde in tijd
Vandaar	oorzaak-gevolg (reden)
Verder	onderwerp-opsomming
Vergelijkbaar	overeenkomst (vergelijking)
Vermijden	probleem-oplossing
Veroorzaken	oorzaak-gevolg (reden)
Vervolgens	volgorde in tijd
Voordat	volgorde in tijd
Voorkomen	probleem-oplossing
Voortaan	volgorde in tijd
Voorts	onderwerp-opsomming
Voorzorgsmaatregel	probleem-oplossing
Vraag	probleem-oplossing
Waardoor	oorzaak-gevolg (reden)
Waar mee	doel-middel
Waar na	volgorde in tijd
Waar tegen	tegenstelling (vergelijking)
Wanneer	voorwaarde
Wanneer	volgorde in tijd
Want	oorzaak-gevolg (reden)
Wegens	oorzaak-gevolg (reden)
Weliswaar	tegenstelling (vergelijking)
Zo	onderwerp-voorbeeld
Zo	onderwerp-toelichting
Zodat	oorzaak-gevolg (reden)
Zodat	volgorde in tijd
Zodra	volgorde in tijd
Zowel... als	onderwerp-opsomming

Verwijswoorden

Wat zijn verwijswoorden?

Verwijswoorden zijn woorden als hem, haar, hij, zij, dit, dat, deze, degene die, waarvan, daarmee en nog veel meer. Verwijswoorden verwijzen naar een persoon, een ding, een activiteit/gebeurtenis of een plaats die al eerder in de tekst beschreven staat.

Bijvoorbeeld in de volgende twee zinnen:

"Maryam vroeg of Rick mee wilde doen met voetballen. Daar had hij helemaal geen zin in."

Daar en hij zijn verwijswoorden.

Daar verwijst naar mee doen met voetballen.

Hij verwijst naar Rick.

Verwijswoorden die naar personen kunnen verwijzen:

Hij, zij, haar, zijn, hem, haar, hen, hun, wij, jullie, jij, jouw, ons, diegene(n), degene(n), die, deze, wie

Verwijswoorden die naar dingen kunnen verwijzen:

Hij, zijn, het, dat, dit, wat, deze, die, waarmee, daarmee, hetgeen, hiermee

Verwijswoorden die naar plaatsen kunnen verwijzen:

Waar, daar, hier, hierbij, hierheen, daarheen, waarnaar, daarnaar

Verwijswoorden die naar gebeurtenissen of activiteiten kunnen verwijzen:

Daar, waar, wat, dit, dat, deze, die, daarmee, waarmee, hiermee

Vragen stellen: detailvragen, samenvattende vragen en denkvragen

Om te checken of je een tekst goed hebt begrepen, kun je jezelf vragen stellen over de tekst. Door jezelf zulk soort vragen te stellen, ontdek je welke informatie echt belangrijk is in de tekst en wat je moet onthouden, en welke informatie minder belangrijk is. Ook is jezelf vragen stellen over een tekst een goede manier om je voor te bereiden op een proefwerk of toets. Je docent stelt je immers ook vragen over wat je geleerd hebt.

Er zijn drie soorten vragen die je kunt stellen over de tekst:

1. Detailvragen

Detailvragen zijn vragen waarop je antwoord kunt geven in één woord of één zin. Het antwoord staat letterlijk, op één plaats, in de tekst. Om detailvragen te kunnen beantwoorden hoef je niet altijd de hele tekst gelezen te hebben.

Detailvragen kun je het beste beginnen met één van de volgende vraagwoorden:

Voorbeelden:

- > Wat is de hoofdstad van Zuid-Afrika?
- > Wanneer vond de Tweede Wereldoorlog plaats?
- > Wie is de president van Amerika?

Wie, wat, waar, waarom, hoe, welk(e)

2. Samenvattende vragen

Samenvattende vragen zijn vragen waarbij het antwoord uit één of meerdere zinnen bestaat. Het antwoord kun je in de tekst vinden, maar niet op één plaats in de tekst zoals bij detailvragen, maar verspreid over de hele tekst.

Samenvattende vragen kun je het beste beginnen met één van de volgende vraagwoorden:

Voorbeelden:

- > Op welke manieren verzetten de Nederlanders zich tegen de Duitsers in de Tweede Wereldoorlog?
- > Waarom is op sommige plaatsen de lucht erg vervuild?
- > Hoe kun je het beste voor een proefwerk leren?

Wie, wat, waar, waarom, hoe, op welke manier, welk(e)

3. Denkvragen

Denkvragen zijn vragen waarbij het antwoord niet precies in de tekst staat. Om het antwoord op een denkvraag te kunnen geven, moet je nadenken over wat je gelezen hebt en dit in verband brengen met wat je al weet over het onderwerp.

Denkvragen kun je het beste beginnen met één van de volgende vraagwoorden:

Voorbeelden:

- > Waarom is de uitvinding van het internet van grote invloed op het onderwijs?
- > Wat heeft de Tweede Wereldoorlog te maken met de conflicten in Israël?

Wie, wat, waar, waarom, hoe, op welke manier, welk(e), wat heeft... te maken met..., hoe verschilt... van...? Waarom is... zo belangrijk voor...?

Voorbeeld: vragen stellen bij een tekst

Onderstaande tekst over de zeeheld Michiel de Ruyter komt uit het geschiedenisboek Memo. Onder de tekst vind je een voorbeeld van een detailvraag, een samenvattende vraag en een denkvraag.

Het leven van Michiel de Ruyter

Michiel Adriaenszoon de Ruyter werd op 24 maart 1607 in Vlissingen geboren. Hij was een zoon van een zeeman. Als kind was hij een gewone jongen, die meer van spelen hield dan van leren. Zijn ouders lieten hem op jonge leeftijd werken in een touwslagerij. Hier werd touw gemaakt door verschillende draden in elkaar te draaien met behulp van een wiel.

Op elfjarige leeftijd mocht Michiel de Ruyter als scheepsjongen mee naar zee. Vanaf toen kreeg hij steeds belangrijker functies op handelsschepen. In 1650 wilde De Ruyter stoppen als zeeman. Maar aan het begin van de Eerste Engelse Oorlog (1652-1654) liet hij zich toch overhalen om bij de marine van de Republiek te gaan werken. Daar werd hij benoemd tot opperbevelhebber van de

oorlogsvloot. Met zijn schip De Zeven Provinciën behaalde De Ruyter vele overwinningen voor de Republiek. In de Tweede en Derde Engelse Oorlog werd Michiel de Ruyter steeds beroemder. Hij behaalde namelijk belangrijke overwinningen tijdens de Vierdaagse Zeeslag in 1666, de tocht naar Chatham in 1667 en de zeeslag bij Schooneveld in 1673.

Tijdens een zeeslag in de Middellandse Zee op 22 april 1676 werd hij dooreen kanonskogel in beide benen geraakt. Een week later stierf hij aan zijn verwondingen. De plechtige begraving volgde bijna een jaar later. Zijn graf in de Nieuwe Kerk in Amsterdam is tot op de dag van vandaag te bewonderen.

(bron: Memo. Handboek 2 vmbo-t/havo)

1. Detailvraag

Wanneer was de eerste Engelse oorlog?

2. Samenvattende vraag

Hoe zag de carrière van Michiel de Ruyter eruit?

3. Denkvraag

Waarom is Michiel de Ruyter een belangrijke persoon in de Nederlandse geschiedenis?
